

Posudek oponenta na disertační práci Marie Štěpánové
Uchovávání zděděného jazyka a kultury u české
krajanské komunity v severobosenských vesnicích,
předkládané v roce 2023 v Ústavu českého jazyka a teorie komunikace FF UK

I. Stručná charakteristika práce

Disertační práce Marie Štěpánové se zabývá mapováním aktuálního stavu uchovávání češtiny u bosenských krajanů, ať už v mizejících krajanských komunitách, nebo u rozptýlených mluvčích (v Bosně a Hercegovině, ale i v dalších zemích Evropy), a podmínkami, které k tomuto stavu vedly a které ovlivňují současný vývoj a výhledy. Výzkum zděděného jazyka, rozvinutý v posledních cca patnácti letech v rámci vysokoškolských pracovišť v České republice nejsoustředěněji na ÚČJTK, získává v disertační práci významný badatelský příspěvek. K excelentnímu výkonu doktorandky patří úspěšné vybudování rozsáhlé materiálové báze disertace: při známé počáteční malé otevřenosti krajanských Čechů vůči výzkumníkům a navíc v době poznamenané covidovými restrikcemi lze považovat její dlouhodobě sbíraný audiomateriál bez nadsázky za ohromující (cca 2 000 stran přepisu audionahrávek, s. 302). Zároveň se jedná o akutní záchranný výzkum: v Nové Vsi bylo zaznamenáno už jen posledních 5 mluvčích češtiny bydlících tam celoročně, v Mačině Brdě 6 (s. 166).

II. Stručné zhodnocení práce

Práce je neobyčejně materiálově cenná a představuje při zvolené metodě dosud vlastně nejpodrobnější zachycení rozpadu konkrétních kompaktních krajanských komunit v české jazykovědě. Kromě mimořádného rozsahu výzkumu (kvantitativního záběru i kvalitativního rozboru), jehož výsledkem je 311 stran textu disertace, nepočítaje v to přílohy, považuji za největší přínos vyčerpávající soustavnost při sledování strukturní provázanosti a při hodnocení dílčích aspektů postupné dezintegrace dvou kdysi kompaktních krajanských komunit, které se navíc liší geografickými podmínkami (řidčeji a v prostoru rozprostřeněji osídlené hornaté Mačino Brdo proti nížinaté a shlukově obývané Nové Vsi) a dosahují v kontextu bývalých či současných jihoevropských českojazyčných komunit značné specifity. Práce tak může sloužit rovněž jako model pro nelingvisty. V neposlední řadě představuje práce doktorandky jistou sumarizaci dosavadního poznání o zkoumaných lokalitách, včetně uvedení nové sekundární literatury, a to i bosenské, chorvatské či srbské. Přínos práce poněkud snižuje větší množství formálních nedostatků a některé další dílčí problémy.

III Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

III.1 Struktura argumentace

Práce je psána přehledně, logicky, problematiku rozebírá v jasně vymezených kategoriích. Řádně je popsána výzkumná metoda, hlavní a vedlejší cíle výzkumu a postupuje se zcela exhaustivním způsobem. Za klad práce považuju obsáhlé a přehledné závěrečné shrnutí hlavních dosažených poznatků.

Metoda sběru dat, zejm. polostrukturované rozhovory, a metoda analýzy jsou v práci vysvětleny a jejich užití zdůvodněno. V případě deníkových záznamů (abstrakt, s. 3) bych uvítal ještě kvantifikaci těchto dat (kolik jich bylo pořízeno při výzkumných cestách, jestli se jedná o deníkové záznamy doktorandky, nebo též deníky krajanů – z údajů na s. 244 a 299 by plynulo, že české zápisy krajanů se nedochovaly). Jako hlavní metoda analýzy dat byla zvolena interpretativní fenomenologická analýza, což se jeví vzhledem k výrazné nevyváženosti a jisté očekávatelné heterogenosti dat jako vhodné. U představení metody

(s. 18) bych ale očekával ještě diskusi o jejích slabinách, jde vlastně o metodu podobnou orální historii (nicméně se zaměřením na vnitřní prožívání a jeho reflexi u jedince) – tyto metody pracují výrazně s prvkem subjektivity (včetně hodnocení kladné/záporné), proto také v datech nacházíme některé rozpory ve vnímání skutečností, např. v tom, jestli v komunitách docházelo, či nedocházelo ke sporům: např. podle s. 72, 92, 292 byly vztahy vždy harmonické, ale na s. 108 čteme o tom, že v Mačině Brdě jsou rodiny, které „spolu mají po generace trvající spory, což zásadně ovlivnilo i terénní výzkum“. Riziko subjektivních zkreslení je ovšem sníženo velkým záběrem doktorandky (více než 70 informátorů 3.–5. generace, s. 41, 43) a jako velmi vhodné se jeví také to, že doktorandka doplnila tuto metodu o vlastní pozorování, kritické zhodnocení údajů sekundární literatury apod.

III.2 Formální úroveň práce

Formální stránka disertace vyžaduje podrobné přehlednutí, současný stav je zčásti omluvitelný a dobře pochopitelný vzhledem k obrovskému rozsahu výzkumu a jeho časově nesmírně náročnému průběhu, který zřejmě znemožnil důkladnou závěrečnou redakci. Jinak poměrně vysoká úroveň plynulého a kultivovaného odborného stylu doktorandky (kolokviální vyjádření se vyskytují jen zřídka, např. s. 15 *bylo třeba nalézt balanc*; 43 *někteří, co žijí*; 84 *v tomto případě však sedí obě označení*) je poněkud snížena pravopisnou úrovní jeho zachycení. Při eventuálním knižním publikování bude nutno se na pravopisnou stránku, včetně transkripce audionahrávek, důkladně zaměřit. Nedostatky se týkají např. číslování obsahu, překlepů, formátování bibliografie (např. Auerhanova kniha z r. 1921 *Čechoslováci v Jugoslávii...* je na s. 304 v bibliografii uvedena dvakrát, jednou pod chybným jménem Auerhahn a názvem *Češi, a Slovinci v Jugoslávii...*), formátování rozsahů stran, interpunkce včetně uzavření závorek, velkých písmen, výjimečně mírného zkomolení jmen autorů sekundární literatury ad. Výčet podaný níže není úplný, ale může pomoci, pokud by se uvažovalo o knižním vydání.

Prohlášení: *V Praze, dne 12. září 2023* > bez čárky; abstrakt: 1894–5 (tak i v angl. verzi) > 1894–5 (ale mělo by být nejspíš 1884–1895, jak se uvádí na s. 15?); abstrakt: *se zabývá tématy zděděného jazyka a jeho uchování vs. atrici a jazykovému posunu* > ... vs. *atrice a jazykového posunu*; abstrakt: *politika aj. a konkrétních sfér* > *politika aj., a konkrétními sférami*; abstrakt: *Práce se zabývá ... Práce se zabývá*; abstrakt: *mimo území českých zemí*; abstrakt: *přes 50 let*) 3) *vytvoření* > *přes 50 let*), 3) *vytvoření*; angl. abstrakt: *from native homeland* > *from the native homeland*; angl. abstrakt: *research question* 5) *to consider* > *research question*; 5) *to consider*; obsah s. 8: dvakrát se opakuje 1.1.2 a 5. 13. 4; chybí 5. 17. 4; v bodě 5.21 jsou podbody 6. 20. 1 a 5. 20. 2; mezery v obsahu (např. 1.1.2 x 1. 1. 3, 5. 19.1 x 5. 19. 2) a zarovnání (4. 1 x 4.2); obsah: *socio-historický* – dát bez spojovníku (podobně jako *sociolingvistický*); 5. 10. 1 *Katolický víra*; obsah: sjednotit tečky, např. 5. 11. 2. (ale jinde není: 5. 11. 1); obsah: po 5. 19. 2 následuje 5. 18. 3 až 5. 18. 8; 12 v *jak v původních*; 13 *jho uchování*; 13 *zděděného jazyka*; 14 *zjistit jak* > *zjistit, jak*; zarovnání na s. 14; 14 po bodu 1.1 následuje 1.1.2; 14 třikrát chybí koncová závorka, dále např. na s. 16, 22; 14: *10x více při sběru dat na* > *...než při sběru dat pro*; 15 čárka před *jako je věk* a před *nemožná*; 16 *členi rodin, členi respondentovy rodiny*, 33 a 203 *členi* > *členové*; 16 *tak i na místech* – ale chybí *jak*; 17 chybí tečka za větou před *Nahrávky*; 17 *povahy* > *povaze*; 17 mezera za číslem na začátku pozn. 2; 18 *ke na zkušenosti*; 18 *odkazující k většinovému jazyku* – oddělit čárkami; 19 dvakrát: *Auerhahn* > *Auerhan*; 19 *1921. str. 5* > *1921, str. 5*; 19 *aby dával o všecky* > *aby dbal o všecky*; 19 dát čárku před *jako je* a před *je Chorvatsko*; 20 *školstvím* (pád nezapadá do věty), 20 dát tečku za 1935; 21 *enklávách svými* > *enklávách a svými*; 21 *Tuřín* > *Turčín*; s. 21 *Národní Rady České* > *Národní rady české*; 21 *odpovědi 61 odpovědí*; 21 tečku v pozn. 20 za 11-21; 21 kurzivu u Pluhařovy publikace; 21 *Heret* > *Hejret*; 22 tečku za pozn. 25; 26 *O Bosenské* > *O bosenské*; 24 v první větě chybí sloveso; 24

Bjelišvac > *Bjeliševac*; 24 *mezi ukázkami 72 minutami*; 24 *se bývalé Jugoslávie objevilo*; 24 *žilo v zhruba 30 000 Čechů*; 24 dát čárku před *sbíral*; 25 *Eva Heroldové*; 25 *i jejím o využití*; 25 dát tečku za pozn. 41; 26 *AVČR* > *AV ČR*; 26 typ *audio* či *audiovizuální* – čekáme *audio*-atd.; 26 *do jednotlivých*.; 26 dvakrát se opakuje 2003 u Štěpánka; 26 *O bosenských Česích a jako oficiální menšině* (nedbytečné *a*); 27 *skupina ... měl*; 29 *spolku, Emila* – bez čárky; 29 *vědních oboru*; 30 *z Čechy*; 30 *svými uhelnými lákalo*; 30 *migrace ... je zajímavý*; 32 *Ligy* > *ligy*; 33 *vtahů* > *vztahů*; 33 *byly vytvořeny vznikly*; 38 *může docházet jednotlivce* > *u jednotlivce*; 41 *etno-jazyková* > *etnojazyková*; 43: *dostavit účastnit*; 43 *explorátorky*; 44 *dobách před druhou světovou válku*; 50 dát čárku před *čítají 414*; 50–51 zkratky ČJ (český jazyk) a ČB (Česká beseda) lépe vypsát; 54 *potomci již byli ... izolované*; 55 *bývala ubytovávaná* > *bývala ubytována*; 57 *České Besedě* > *České besedě*; 60 *věk, kdy nabývání jazyka* (chybí sloveso); 61 a 91 *Salzman* > *Salzmann*; 61 *i voni i my* (a častěji interpunkce v přepisu nahrávek); 64 *mladým generacím českých krajanů v Macíně Brdě mladým generacím*; 79 *manželství*; 87 *chodíval např. děti Ji*; dát nekurzivu na přelomu s. 92–93; 94 *kokorski* > *Kokorski*; problémy s horní jednoduchou uvozovkou (95, 97 aj.); 96 *stransferu*; 98 správnou uvozovku za *dojde* (“); 106 dát čárku před *se stala*; 106 *důchů*; 112 *na obrácenou* (chybí: *stranu*); 112 *jezdili frekventovaněji Nové Vsi*; 115 *Sudetští Němci* > *sudetští Němci*, 121 *má současné za úkol*; 121 *Přehled kulturních a historický*; 122 nejasné číslo 472 v pozn.; 123 *vzdělávání*; 124 *bisriptualismus* > *biskriptualismus*; 126 dát tečku před *Maminka*; 126 *ve vlastních rozhlasový*; 128 dát čárku před *vysílali*; 128 *se alternoval* > *alternoval*; 129 velikost písma v pozn. 159; 133 *osob* > *osoby*; 133 *v odborném Přehled*; 138 *v země*; 139 *mají vychození*; 140 dát kurzivu ve výpovědi AM; 142 tečka za *šest*); 151 *dávaly obřísla* (asi: *dávaly*); 156 *daně za půdu vysoké* (dodat: *byly*); 157 *dodat že před jejich*; 158 *česko-bosenském pomezí* – spíš *českobosenském*?; 161 *zemí grární zemí*; 161 *po prvním větší vlně*; 162 *některí ... se vzdálily*; 164 dát tečku před *Práce*; 167 *připravené reemigraci* (chybí *k*); 167 *Rakouska Uherska*; 169: doplnit bibl. údaj v pozn. 196; 170 *rodiny ... měli*; 172 *narozdíl*; 173 *byli ... považování*; 173 dát tečku za *etnoložka*; 182 *ve Nové Vsi*, 183 *z paststvy* (?); 185 *k modlitbách*; 186 *přes Vánoci*; 195 smazat čárku před *bylo ryze*; 198 *příšlíš*; 201 *tito* > *Tito*; 204 čárka za *živa*; 210 *po cestě hotelu*; 211 *sduženým* > *sdužením*; 217 *aktivity se zaměřuje*; 217 *Už i jazyková situace ... komplexnější* (vypadlo sloveso); 218 *zdůrazňuje lexiko*; 218 *pojmy oficiální jazyka a státní jazyk*; 218 *komunikace ... a veřejný život ... byla realizována*; 219 čárku před či *rekonstrukcích*; 228 převést anglické uvozovky na české v “*národy*”; 228 vložit čárku před *jejichž*; 228 tečku za *apod.*); 236 dát kurzivu v citátu na s. 236; 238 *ve sešitech*; 239 dát nekurzivou *uvádí krajaneka ... vracela*; 240 *shoda v si vesničané ... půjčovaly, případně v čítárně četly*; 241 *má ... má příležitost* (v citátu, je správně?); 242 *si česky si psala*; 246 *JE* > *je*; 249 *s pro tamní brigádníky*; 249 *Poválečná doba obecně zaznamenala znovuoživení* (> *znamenala*); 253 *člení* > *členové*; 260 *že se u Čechů se*; 264 *u sáli* (> *u sály*, protože na s. 266 je femininum *sála byla velká*); 271 tečku za *funkcionářem*; 278 *nechodi,lo*; 289 *Jas u malej misliveček* (v repertoáru písní krajanů) > *Já su...* (resp. jde-li o citát seznamu, jak by naznačoval seznam na s. 22 přílohy, uvést zdroj), 296 *zjištěno zjištěno*; 299 *překovávali ostych*; 300 *a či*; 302 vložit čárku před *již srbizované*; 304 *Auerhahn*; 304 *SlaVrag* místo *SlavPrag*; 306 nekurzivu v položce Jančák 1977; 306–308 bibliografie: chybí tečky, kurzivy, pomlčky místo spojovníků v rozsazích stran atd.; 306 odsadit položku *Kollmann*; 308 někde se uvádí nakladatelství, jindy ne; 308 abecední řazení: položka *Pluhař* je před *Pejić*; 309 někdy se uvádí celé křestní jméno, jindy jen zkratka iniciálou.

Častěji nacházíme potíže s užitím opisného pasiva u dějových sloves: 17 *jsou vyznačené* > *jsou vyznačeny*; 27 *jsou doplněné* > *jsou doplněny*; dále 124 *vesnice ... vzpomínaná takřka není*; 184 *s náboženstvím byly spojené*; 186 *bývalo spojené i odříkání*; 218 *byly využívané srbské ekvivalenty*; 260 [*nástroje*] *byly přinesené z českého území*; 300 *aktivita*

byly spojené s českých jazykem. Hojně užívanou knižní předložku *dle* (v práci podle vyhledávání 152krát) by bylo vhodné nahradit stylově neutrálním *podle*.

III.3 Práce s prameny či s materiálem

Tato část disertace je podle mého soudu zvládnuta velmi dobře a extenzivně: materiál byl sbírán na 20 lokalitách – neboť původně kompaktní komunita se ve 20. a 21. století rozptýlila – u celkem cca 70 mluvčích, doktorandka uskutečnila 11 výzkumných cest za zhruba 8 let (2016–2023, viz abstrakt), nahrála cca 200 hodin (s. 12). Navázala na svou diplomovou práci o chicagské češtině (2015). Při současném výzkumu využila Erasmus+ stáže v nedalekém Chorvatsku (s. 14), do Bosny vycestovala rovněž jako spolupracovnice-dokumentaristka České televize (s. 15), zapojila při přepisu program Beey, a to díky programu Kreas (s. 15), využila soukromé lokální archivy (archiv Albína Hájka). O tématu krajanské češtiny publikovala šest studií, přednášela o krajanech na minimálně devíti fórech (českých i zahraničních, mj. v San Diegu, na Princetonu, v Iowě, Buenos Aires, Banja Luce, Daruvaru, viz seznam na s. 309–310), zorganizovala autobusový zájezd krajanů do ČR (s. 205). V práci samotné naznačuje výzkumné oblasti, jimž se hodlá v budoucnu věnovat (s. 218 o zkušenostech informátorů z druhé světové války, též s vyhlídkou spolupráce s Post Bellum a Paměti národa; s. 278 výzkum krajanských tradic spojených s průběhem roku), takže tato témata v práci záměrně jen naznačila: přece jen bych však v bodech 5.14.4.2–5.14.4.3 (s. 222–225) a 5.20 (s. 278–285) očekával vedle utříděných úryvků z audionahrávek také komentář, v prvním případě je suplován alespoň shrnutím.

Z dílčích překonaných potíží při interpretaci shromážděného materiálu považuji za důležité ještě zdůraznit, že doktorandka dokázala vysvětlit cizojazyčné prvky ve výpovědích informátorů, jak o tom svědčí vysvětlivky přejímek nebo jihoslovanských prvků v ukázkách (např. s. 116, 123, 125 atd.).

Velmi precizně jsou podány biogramy informátorů (s. 44–59). Pokud jde o anonymizaci dat, v malých komunitách je velmi obtížná. Přesto dávám ke zvážení, jestli by nebylo lepší informátory (mluvčí) označit např. M1, M2 atd. místo iniciál. V některých místech přepisu by byla, soudím, náležitá důslednější anonymizace (66 *moje rodina ... Graftova*; 89 *děcka od Ankici*; 261 AS se provdala za *jmenovce slavného skladatele a houslisty Josefa Suka*; 288 *my nejsme Buršovi nadarený, my neumíme*), pokud ke zveřejnění těchto dat nedali mluvčí souhlas. Vzor nevyplněného informovaného souhlasu bychom čekali v příloze.

Při prezentaci prozkoumaných lokalit by bylo žádoucí mapové znázornění. Do další mapy, celoevropské, by snad mohly být zaneseny lokality, v nichž autorka nahrávala mluvčí, kteří odešli z Nové Vsi a Mačina Brda a pobývají v Německu, Rakousku, Itálii, USA a ČR (s. 13).

Při definici termínů se řádně odkazuje na sekundární literaturu, nicméně při reformulacích je nutné pečlivěji odlišovat pomocí uvozovek převzatá sousloví či části vět u termínu *jazykový kontakt*, s. 38.

Z hlediska formulačního se jen velmi zřídka vyskytují jisté neobratnosti: s. 19 *československá zahraniční politika akcentovala myšlenku formulující národní identitu*; 22 *se odvažuje i o rekonstrukci*; 23 opakující se formulace v posledním odstavci; 25 *Porevoluční tvorba – spíš výzkum*; 33 *po rozchodu komunistických režimů*; 43 *měla za svůj život zkušenost se životem*; 60 *z hlediska jazykové kompetence, češtinu se učili*; 69 *do ve společnosti dominantního jazyka*; 82 *nastává pro některé mluvčí příležitost užívání češtiny*; 145 *Mačinobrodským obohatili učebnice, četbu a didaktické materiály*; 292 *na odvrácení posunu se zdají být potomci Čechů již zcela rezignovaní*; 295 *příležitost užívání ... (> k užívání), k příležitosti užití (> k příležitosti užít)*; 299 *je plná knihovna knih*; 301 *na památku upálených českých žen v roce 1944*. Další drobné formulační poznámky: 218 *Bosňáci píšou latinkou* (má

být zřejmě *Bosňané* – Bosňák je pojmenování bosenského muslima, srov. IJP). Citát ZP se opakuje v textu na s. 106 a 107; citát KV se opakuje na s. 239 a 240. Na s. 27 by bylo lepší seřadit bádání chronologicky (*Matušek*, pak *Kokaisl*). V bodě 5. *Faktory ovlivňující ... a situace a sféry* bych preferoval spíš komunikační sféry a komunikační mikrosituace. Na s. 19 se píše, že *Ottův slovník naučný* nezmiňuje vystěhovalectví do Jugoslávie – ale je to snad proto, že část byla zahrnuta do Rakouska-Uherska, tedy byla to migrace vnitrostátní. Na s. 276 čteme, že *Novotní* na *Novotnovi* vzniklo až zpravidelněním v Bosně – avšak takové podoby jsou doloženy i na českém území.

U jazykovědně orientované práce přece jen postrádám základní informace dialektologické, totiž že podle dosavadního bádání (zvl. Stojanky Popovičové), což mimochodem potvrzuje i materiál shromážděný doktorandkou, představuje bosenská čeština zkoumaných lokalit jedinečnou směsicí severovýchodočeského a středomoravského ingredientu (příčemž severovýchodočeská složka prošla zčásti už předchozí migrací na Volyň, s. 65 aj.). V této souvislosti vyzdvihuji, že autorka si je dobře vědoma potenciálního dalšího využití, mj. dialektologického (s. 16, 303 aj.). V materiálu nacházíme kromě výrazných regionálních rysů základních nářečních skupin (*nikeho, do sudetskej tej oblasti, hošů, zrouna, pro kluci, mluvijou, slze kapaly*) i dobře lokalizovatelné nářečně omezené podoby jako *písmička* (podle ČJA 5-163 jen na Náchodsku, Podorlicku a v Kladsku), nářeční archaismy jako infinitiv na *-t' (držat), zeme (a zemedělci), járek* a také velmi důležité morfologické inovace, které ukazují na strukturální možnosti vývoje české flexe (Dsg. *městoj, hodně knížkejch, prstyma, vod babičkinej*). Protože v kompaktních komunitách vznikají při generačním transferu nářeční útvary jedinečné, nedoložené na mateřském území, má doktorandčin sběr podstatný význam pro dialektologii; o tom, že výzkum pro ČJA zahrnul i Novou Ves, autorka informuje (s. 23). Ze sekundární literatury by se mělo možná alespoň odkázat na nedávnou publikaci olomouckou *Čestina na Volyni* (2021), když bosenská čeština vykazuje v práci tematizovaný volyňský ingredient, příp. též na přehledové heslo o zahraničních enklávách češtiny (Cope – Dittmann, *Language Loss, in Encyclopedia of Slavic Languages and Linguistics*, Brill). Vzniká diplomová práce o moldavské češtině v Goluboje (taktéž se složkou ukrajinské češtiny), kde se dlouho uchovala tradice stínání kohouta (o bosenské podobě tradice viz s. 282 disertace).

III.4 Vlastní přínos

Vlastní přínos je značný, práce je originální a přináší nezastupitelné poznatky – jak autorka sama uvádí (abstrakt, s. 3), čtvrtina respondentů již od doby realizace výzkumu zemřela. V tomto aspektu provedla doktorandka unikátní záchranný výzkum, který již nebude možné v dané hloubce a rozsahu zopakovat. Za největší přínos při zvolené metodě interpretace dat považuju – vedle odhalení struktury a dokumentace důležitosti vlivů na uchování jazyka a na dezintegraci společenství ve vnímání informátorů – detekci jedinečných aspektů a determinant vývoje bosenských enkláv, které autorka shrnula v závěrech (s. 296–301): náboženská odlišnost od majority, absence vlastních českých bohoslužeb po celou historii, velmi slabé kontakty s mateřským územím, malá inklinace k návratu do ČR za prací po r. 1989 (a historickými okolnostmi daná velmi malá reemigrace po druhé světové válce), slabý politický vliv komunity, malé revitalizační snahy, příbuzenská neprovázanost Mačina Brda a Nové Vsi ad. Dodal bych i jedinečnost v promísení severovýchodočeské a středomoravské nářeční složky s bosensko-srbsko-chorvatským ingredientem ve svérázných podmínkách balkánského jazykového prostoru.

IV. Dotazy a podněty k obhajobě

a) V práci se uvádí na s. 44–59 celkem 55 biogramů (jeden společný pro SJ, RJ a NB; další společný pro VH a RH). Pracovalo se však s více než 70 informátory (s. 12, na s. 44

„vyhledaných a nahraných mluvčích však bylo více“). Prosim o upřesnění, v jaké podobě byla získána a zužitkována data od oněch cca 15 potomků bosenských Čechů, resp. jestli se v analytické části práci pracovalo jen s oněmi 55 reprezentativními mluvčími.

b) Kde vidí autorka potenciál ke zpřesnění rozboru? Nebyly zvoleny sociolingvistické metody, jež jsou v nějaké míře kvantitativně schopny měřit např. hustotu sociální sítě a kontaktů komunikantů, intenzitu užívání mizejícího jazyka v cizojazyčném prostoru apod. Autorka dochází k jisté hierarchizaci faktorů (jako klíčový se ukazuje nepřekvapivě faktor RODINA), bylo by možné naznačit (graficky, matematicky pomocí bodové škály) hierarchii faktorů a pevnost jejich vzájemných vazeb? Nebo je to v daných výzkumných podmínkách podle zkušeností autorky nemožné?

V. Závěr

Disertace Marie Štěpánové představuje velmi významnou práci, vystavěnou na základě jedinečného a mimořádně rozsáhlého materiálu. Autorka prokázala bezpečnou orientaci v dosavadním bádání o tématu, teoretické znalosti o předávání zděděného jazyka a v rámci zvolené metodologie došla k náležitě podloženým a adekvátně formulovaným výsledkům. Předběžně klasifikuji předloženou disertační práci jako *prospěl*.

Praha 20. 1. 2024

PhDr. Robert Dittmann, Ph.D.